

HYPERBOLINEN GEOMETRIA

Tehtävät 7.12. alkavalle viikolle

- (1) Olkoon X topologinen avaruus ja olkoon $\sim$ ekvivalenssirelaatio avaruudessa X . Olkoon

$$p: X \rightarrow X/\sim, \quad x \mapsto [x],$$

missä $[x]$ on pisteen x ekvivalenssiluokka. Kuvaus p määrittelee tekijätopologian joukkoon $X/\sim$. Relaatiota $\sim$ sanotaan *avoimeksi*, jos p on avoin kuvaus. Relaation $\sim$ graafi on joukko

$$\{(x, y) \in X \times X \mid x \sim y\}.$$

Oletetaan, että $\sim$ on avoin relaatio. Osoita, että $X/\sim$ on Hausdorffin avaruus, jos ja vain jos graafi R on avaruuden $X \times X$ suljettu osajoukko.

- (2) Olkoon X topologinen monisto ja olkoon G diskreetti ryhmä, joka toimii vahvasti epäjatkuvasti monistolla X . Osoita, että rata-avaruus X/G on Hausdorffin avaruus.

- (3) Olkoon $k \neq 0$ ja olkoon

$$\gamma = \begin{bmatrix} 1 & k \\ 0 & 1 \end{bmatrix},$$

jolloin γ on homeomorfismi $\mathbb{H} \rightarrow \mathbb{H}$. Olkoon Γ kuvauksen γ virittämä ryhmä, jolloin Γ toimii avaruudessa $\mathbb{H}$.

- (a) Osoita, että toiminta

$$\Gamma \times \mathbb{H} \rightarrow \mathbb{H}$$

on vapaa ja vahvasti epäjatkuva.

- (b) Ryhmän Γ alkiot voidaan ajatella myös euklidisen avaruuden $\mathbb{R}^2$ homeomorfismeiksi. Onko ryhmän Γ toiminta avaruudessa $\mathbb{R}^2$ vapaa? Entä vahvasti epäjatkuva?

- (4) Olkoon Γ Fuchsin ryhmä, joka toimii ylemmässä puolitasossa $\mathbb{H}$. Olkoon D ryhmän Γ perusalue. Oletetaan, että D on rajoitettu hyperbolisessa metriikassa. Osoita, että rata-avaruus $\mathbb{H}/\Gamma$ on kompakti.

- (5) Anna esimerkki topologisista avaruuksista X , Y ja Z ja jatkuvista kuvauksista $f: X \rightarrow Y$ ja $g: Y \rightarrow Z$, joille pätee: $g \circ f$ on surjektio ja vahva kuvaus, f ei ole surjektio ja g ei ole vahva.